TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. kovo 26 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Viešieji pirkimai – Peržiūros procedūros sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis – Direktyva 89/665/EEB – Subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuje, vykdomų pirkimų procedūros – Direktyva 92/13/EEB – Viešojo pirkimo sutarčių sudarymas – Direktyvos 2014/24/ES ir 2014/25/ES – Viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisyklių taikymo kontrolė – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias tam tikriems subjektams leidžiama *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą neteisėtai iš dalies pakeitus vykdomą sutartį – Teisės *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą netekimas – Teisinio saugumo ir proporcingumo principai“

Sujungtose bylose C-496/18 ir C-497/18

dėl *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės teismas, Vengrija) 2018 m. birželio 7 d. sprendimais, kuriais Teisingumo Teismas gavo 2018 m. liepos 30 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Hungeod Közlekedésfejlesztési, **Földmérési, Út- és Vasúttervezési Kft**. (C-496/18),

Sixense Soldata (C-496/18),

Budapesti Közlekedési Zrt. (C-496/18 ir C-497/18),

prieš

Közbeszerzési Hatóság Közbeszerzési Döntőbizottság,

dalyvaujant

Közbeszerzési Hatóság Elnöke,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Vilaras (pranešėjas), teisėjai S. Rodin, D. Šváby, K. Jürimäe ir N. Piçarra,

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorė R. Şereş, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. rugsėjo 4 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: vengrų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Budapesti Közlekedési Zrt.*, atstovaujamos *ügyvéd* T. J. Misefay,

– *Közbeszerzési Hatóság Közbeszerzési Döntőbizottság*, atstovaujamos É. Horváth,

– *Közbeszerzési Hatóság Elnöke*, atstovaujamos T. A. Cseh,

– Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos Z. Fehér,

– Europos Komisijos, atstovaujamos L. Haasbeek, P. Ondrůšek ir A. Sipos,

susipažinęs su 2019 m. lapkričio 21 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą iš esmės pateikti dėl 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (OL L 395, 1989, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 246), iš dalies pakeistos 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB (OL L 335, 2007, p. 31; toliau – Direktyva 89/665), 1 straipsnio 1 ir 3 dalių, 1992 m. vasario 25 d. Tarybos direktyvos 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo (OL L 76, 1992, p. 14; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 315), iš dalies pakeistos Direktyva 2007/66 (toliau – Direktyva 92/13), 1 straipsnio 1 ir 3 dalių, 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014, p. 65), 83 straipsnio 1 ir 2 dalių, 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB (OL L 94, 2014, p. 243), 99 straipsnio 1 ir 2 dalių, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41 ir 47 straipsnių bei teisinio saugumo ir proporcingumo principų išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant du ginčus, pirma, *Hungeod Közlekedésfejlesztési, Földmérési, Út- és Vasúttervezési Kft.* (toliau – *Hungeod*), *Sixense Soldata* (toliau – *Sixense*) ir *Budapesti Közlekedési Zrt.* (byla C-496/18) ir, antra, *Budapesti Közlekedési* (byla C-497/18) su *Közbeszerzési Hatóság Közbeszerzési Döntőbizottság* (Viešųjų pirkimų tarnybos arbitražo komisija, Vengrija; toliau – Arbitražo komisija) dėl vykdomų viešojo pirkimo sutarčių, sudarytų pabaigus viešųjų pirkimų procedūras, dalinio pakeitimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 89/665

3 Direktyvos 89/665 1 straipsnyje nustatyta:

„1. <…>

Valstybės narės turi imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad sutarčių, kurias apima [2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos] direktyvos 2004/18/EB [dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 114, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132; klaidų ištaisymas OL L 339, 2014, p. 14)] taikymo sritis, atveju perkančiųjų organizacijų priimti sprendimai galėtų būti veiksmingai ir visų pirma kuo greičiau peržiūrėti šios direktyvos 2–2f straipsniuose nurodytomis sąlygomis remiantis tuo, kad tokiais sprendimais buvo pažeisti viešuosius pirkimus reglamentuojantys Bendrijos teisės aktai arba nacionalinės taisyklės, kuriomis tie teisės aktai perkeliami į nacionalinę teisę.

<…>

3. Valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų peržiūros procedūros, kuriomis pagal išsamias taisykles, kurias gali nustatyti valstybės narės, galėtų pasinaudoti bent bet kuris asmuo, kuris yra arba buvo suinteresuotas gauti konkrečią sutartį, ir kuriam dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta žala ar kilusi tokios žalos rizika.“

4 Direktyvos 89/665 2d straipsnis „Negaliojimas“ buvo įterptas Direktyva 2007/66 ir jame numatyta:

„1. Valstybės narės turi užtikrinti, kad nuo perkančiosios organizacijos nepriklausoma peržiūros institucija pripažintų sutartį negaliojančia arba jos negaliojimas būtų šios peržiūros institucijos sprendimo pasekmė bet kuriuo iš šių atvejų:

a) jei perkančioji organizacija sutartį sudarė iš anksto nepaskelbus apie pirkimą *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, kai tai nėra leidžiama pagal Direktyvą 2004/18/EB;

<…>

2. Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekm[ė]s turi būti numatytos nacionalinėje teisėje.“

Direktyva 92/13

5 Direktyvos 92/13 1 straipsnyje nustatyta:

„1. <…>

Valstybės narės turi imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad sutarčių, kurias apima [2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos] direktyvos 2004/17/EB [dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 1, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 19)] taikymo sritis, atveju perkančiųjų subjektų priimti sprendimai galėtų būti veiksmingai ir visų pirma kuo greičiau peržiūrėti šios direktyvos 2–2f straipsniuose nurodytomis sąlygomis remiantis tuo, kad tokiais sprendimais buvo pažeisti pirkimus reglamentuojantys Bendrijos teisės aktai arba nacionalinės taisyklės, kuriomis tie teisės aktai perkeliami į nacionalinę teisę.

<…>

3. Valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų peržiūros procedūros, kuriomis pagal išsamias taisykles, kurias gali nustatyti valstybės narės, galėtų pasinaudoti bent bet kuris asmuo, kuris yra arba buvo suinteresuotas gauti konkrečią sutartį, ir kuriam dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta žala ar kilusi tokios žalos rizika.“

6 Direktyvos 92/13 2d straipsnis „Negaliojimas“ buvo įterptas Direktyva 2007/66 ir jame numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad nuo perkančiojo subjekto nepriklausoma peržiūros institucija pripažintų sutartį negaliojančia arba jos negaliojimas būtų šios peržiūros institucijos sprendimo pasekmė bet kuriuo iš šių atvejų:

a) jei perkantysis subjektas sutartį sudarė iš anksto nepaskelbus apie pirkimą *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, kai tai nėra leidžiama pagal Direktyvą 2004/17/EB;

<…>

2. Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės turi būti numatytos nacionalinėje teisėje.“

Direktyva 2007/66

7 Direktyvos 2007/66 2, 25, 27 ir 36 konstatuojamosiose dalyse skelbiama:

„(2) <…> Direktyvos [89/665] ir [92/13] taikomos tik į Direktyvų [2004/18] ir [2004/17] taikymo sritį patenkančioms sutartims, kaip išaiškino Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, nepaisant to, kokia konkurso tvarka ar kvietimo dalyvauti konkurse priemonės yra naudojamos, įskaitant projektų konkursus, kvalifikacijos vertinimo sistemas ir dinamines pirkimo sistemas. Pagal Teisingumo Teismo praktiką valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų sudarytos galimybės pasinaudoti veiksmingomis ir skubiomis teisės gynimo priemonėmis perkančiosioms organizacijoms ir subjektams priėmus sprendimus dėl to, ar atitinkama sutartis patenka į Direktyvų [2004/18] ir [2004/17] subjektinę ar materialiąją taikymo sritį.

<…>

(25) Be to, dėl būtinybės ilgainiui užtikrinti perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų priimtų sprendimų teisinį tikrumą, reikia nustatyti pagrįstą minimalų senaties terminą peržiūros reikalavimams, kuriais siekiama nustatyti, kad sutartis yra negaliojanti.

<…>

(27) Šia direktyva sustiprinamos nacionalinės peržiūros procedūros, ypač neteisėto tiesioginio sutarties suteikimo atvejais, todėl ūkio subjektai turėtų būti skatinami pasinaudoti šiais naujais mechanizmais. Teisinio tikrumo tikslu sutarties pripažinimo negaliojančia vykdytinumas yra apribotas tam tikru laikotarpiu. Reikėtų laikytis šių terminų galiojimo.

<…>

(36) Šioje direktyvoje laikomasi pagrindinių teisių ir principų, visų pirma pripažintų [Chartijoje]. Šia direktyva visų pirma siekiama užtikrinti visapusišką pagarbą teisei į veiksmingą teisinę gynybą ir teisei į teisingą bylos nagrinėjimą, kaip nustatyta Chartijos 47 straipsnio pirmoje ir antroje pastraipose.“

Direktyva 2014/24

8 Direktyvos 2014/24 121 ir 122 konstatuojamosiose dalyse skelbiama:

„(121) atlikus įvertinimą buvo nustatyta, kad dar daug ką galima tobulinti Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklių taikymo srityje. Siekiant veiksmingiau ir nuosekliau taikyti taisykles, labai svarbu susidaryti bendrą vaizdą apie nacionalinės viešųjų pirkimų politikos galimas struktūrines problemas ir bendrus modelius, kad būtų galima tikslingiau spręsti galimas konkrečias problemas. <…>

(122) Direktyvoje [89/665] numatytos tam tikros peržiūros procedūros, kurias galima taikyti bent kiekvienam suinteresuotam asmeniui, kuris nori arba norėjo, kad su juo būtų sudaryta tam tikra sutartis ir kuris dėl tariamo Sąjungos viešųjų pirkimo srities teisės nuostatų ar nacionalinių taisyklių, kuriomis tos teisės nuostatos perkeliamos, pažeidimo rizikavo ar rizikuoja patirti žalą. Ši direktyva neturėtų daryti poveikio toms peržiūros procedūroms. Tačiau piliečiai, suinteresuotieji subjektai, tiek organizuoti, tiek neorganizuoti, ir kiti asmenys ar subjektai, kurie negali naudotis peržiūros procedūromis, nustatytomis Direktyvoje [89/665], vis dėlto kaip mokesčių mokėtojai turi teisėtą interesą tikėtis patikimų pirkimo procedūrų. Todėl jiems turėtų būti suteikta galimybė apie šios direktyvos galimus pažeidimus kompetentingai institucijai ar struktūroms pranešti kitomis priemonėmis, nei naudojantis peržiūros sistema pagal Direktyvą [89/665], ir nenustatant būtino reikalavimo juos įtraukti kaip šalis į teismo procesus. <…>“

9 Direktyvos 2014/24 83 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Siekdamos veiksmingai užtikrinti tinkamą ir veiksmingą įgyvendinimą, valstybės narės užtikrina, kad bent šiame straipsnyje nustatytas užduotis vykdytų viena ar daugiau valdžios institucijų, įstaigų ar struktūrų. Jos Komisijai nurodo visas tas užduotis vykdyti kompetentingas valdžios institucijas, įstaigas ar struktūras.

2. Valstybės narės užtikrina, kad būtų stebima, kaip taikomos viešojo pirkimo taisyklės.

<…>“

Direktyva 2014/25

10 Direktyvos 2014/25 127 ir 128 konstatuojamosios dalys iš esmės identiškos Direktyvos 2014/24 121 ir 122 konstatuojamosioms dalims.

11 Direktyvos 2014/25 99 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Siekdamos veiksmingai užtikrinti tinkamą ir veiksmingą įgyvendinimą, valstybės narės užtikrina, kad bent šiame straipsnyje nustatytas užduotis vykdytų viena ar daugiau valdžios institucijų, įstaigų ar struktūrų. Jos Komisijai nurodo visas tas užduotis vykdyti kompetentingas valdžios institucijas ar struktūras.

2. Valstybės narės užtikrina, kad būtų stebima, kaip taikomos viešojo pirkimo taisyklės.

<…>“

Vengrijos teisė

2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymas

12 *Közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény* (2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymas Nr. CXXIX, toliau – 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymas) 303 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šalims leidžiama keisti kvietimo teikti pasiūlymus ar su juo susijusių dokumentų sąlygose arba pasiūlyme nurodytą sutarties dalį tik tuo atveju, jeigu dėl įvykių po sutarties sudarymo, kurių nebuvo įmanoma numatyti sudarant sutartį, sutartimi pažeidžiamas koks nors esminis ir teisėtas vienos iš šalių interesas.“

13 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 306/A straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Bet kuri sutartis, kuriai taikomas šis įstatymas, negalioja, jeigu:

a) ją sudarant buvo neteisėtai nesilaikoma viešųjų pirkimų procedūros

<…>“

14 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 307 straipsnyje numatyta:

„1. Perkančioji organizacija privalo pagal specialioje teisės normoje numatytą pavyzdį parengti pranešimą apie sutarties dalinį pakeitimą ir įvykdymą ir paskelbti jį *Közbeszerzési Értesítő* [(*Viešųjų pirkimų oficialusis leidinys*)]. Šis pranešimas turi būti parengtas ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo sutarties dalinio pakeitimo arba nuo tada, kai abi šalys įvykdė sutartį. Jeigu sutartis sudaryta ilgesniam nei vienų metų arba neribotam laikotarpiui, nuo sutarties sudarymo dienos kasmet rengiamas pranešimas apie dalinį sutarties įvykdymą. Vykdant pareigą pateikti informaciją, susijusią su sutarties vykdymu, jei sutartis įvykdoma kitą, nei numatyta, datą ar kitomis datomis, reikia konkrečiai nurodyti perkančiosios organizacijos pripažintą sutarties įvykdymo datą ir priešpriešinio įsipareigojimo įvykdymo datą. Pranešime šalis, kuri sudarė sutartį kaip konkurso dalyvis, turi pareikšti, ar sutinka su jame pateikta informacija.

<…>

3. Viešųjų pirkimų tarybos pirmininkas *ex officio* inicijuoja procedūrą [Arbitražo komisijoje], jeigu tikėtina, kad sutarties dalinis pakeitimas buvo padarytas pažeidžiant 303 straipsnį arba kad sutartis buvo įvykdyta pažeidžiant 304 arba 305 straipsnius.“

15 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 327 straipsnyje nustatyta:

„1. Toliau nurodyti subjektai arba asmenys gali *ex officio* inicijuoti procedūrą [Arbitražo komisijoje], jeigu įgyvendindami savo įgaliojimus sužino apie šiam įstatymui prieštaraujančius veiksmus ar neveikimą:

a) Viešųjų pirkimų tarybos pirmininkas;

<…>

2. *Ex officio* procedūrą [Arbitražo komisijoje]:

a) gali inicijuoti vienas iš 1 dalies a, b ir d–i punktuose nurodytų subjektų per 30 dienų nuo tos dienos, kai šis subjektas sužino apie pažeidimą, o jeigu nebuvo laikomasi viešųjų pirkimų procedūros – nuo sutarties sudarymo dienos, o jei šios dienos neįmanoma nustatyti – nuo tos dienos, kai minėtas subjektas sužino apie tai, kad viena iš sutarties šalių pradėjo vykdyti sutartį, bet ne vėliau kaip per vienus metus nuo pažeidimo padarymo dienos arba per trejus metus tais atvejais, kai nebuvo laikomasi viešųjų pirkimų procedūros.

<…>“

16 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 328 straipsnyje numatyta:

„1. Viešųjų pirkimų tarybos pirmininkas *ex officio* inicijuoja procedūrą [Arbitražo komisijoje]

<…>

c) 307 straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju.“

2. 327 straipsnio 2–7 dalys taikomos šio straipsnio 1 dalyje nurodytai iniciatyvai.“

17 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 379 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta:

„[Viešųjų pirkimų] taryba

<…>

l) atidžiai stebi, kaip yra iš dalies keičiamos ir vykdomos sutartys, sudarytos užbaigus viešųjų pirkimų procedūrą (307 straipsnio 4 dalis);

<…>“

2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymas

18 *Közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény* (2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymas Nr. CXLIII; toliau – 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymas) 2 straipsnio 8 dalyje nustatyta:

„Jeigu šiame įstatyme nenumatyta kitaip, [Civilinio kodekso] normos taikomos sutartims, sudarytoms užbaigus viešųjų pirkimų procedūrą.“

19 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 148 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Procedūra [Arbitražo komisijoje] pradedama pateikus prašymą arba *ex officio*.“

20 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 152 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Toliau nurodyti subjektai arba asmenys gali *ex officio* inicijuoti procedūrą [Arbitražo komisijoje], jeigu įgyvendindami savo įgaliojimus sužino apie šiam įstatymui prieštaraujančius veiksmus ar neveikimą:

a) *Közbeszerzési Hatóság Elnöke* [(Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininkas, Vengrija)];

<…>

2. Vienas iš 1 dalyje nurodytų subjektų arba asmenų gali *ex officio* inicijuoti procedūrą [Arbitražo komisijoje] per 60 dienų nuo tos dienos, kai sužino apie pažeidimą, tačiau:

a) ne vėliau kaip per trejus metus nuo pažeidimo padarymo dienos;

b) nukrypstant nuo a punkto, jeigu pirkimas buvo organizuojamas nerengiant viešojo pirkimo procedūros, ne vėliau kaip per penkerius metus nuo sutarties sudarymo dienos, o jei šios dienos neįmanoma nustatyti – nuo tos dienos, kai viena iš šalių pradėjo vykdyti sutartį; arba

c) nukrypstant nuo a ir b punktų, jeigu pirkimai buvo vykdomi naudojant paramą – per specialioje teisės normoje, susijusioje su atitinkamos paramos mokėjimu ir panaudojimu, nustatytą dokumentų saugojimo laikotarpį, bet ne vėliau kaip per penkerius metus nuo pažeidimo padarymo dienos, jeigu pirkimai buvo vykdomi nerengiant viešųjų pirkimų procedūros, – nuo sutarties sudarymo dienos, o jeigu šios dienos neįmanoma nustatyti – nuo tos dienos, kai viena iš šalių pradėjo vykdyti sutartį.“

21 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 153 straipsnyje nustatyta:

„1. Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininkas *ex officio* inicijuoja procedūrą [Arbitražo komisijoje]

<…>

c) jeigu, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų tarnybos pagal 187 straipsnio 2 dalies j punktą vykdytos administracinės peržiūros rezultatą arba netgi nevykdžius administracinės peržiūros, tikėtina, kad sutartis buvo iš dalies pakeista arba vykdoma pažeidžiant šį įstatymą, visų pirma jeigu buvo padarytas 142 straipsnio 2 dalyje nurodyto pobūdžio pažeidimas.

<…>

3. 152 straipsnio 2–8 dalys taikomos šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytai iniciatyvai.“

22 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 187 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Viešųjų pirkimų tarnybos užduotis, atsižvelgiant į viešąjį interesą ir perkančiųjų organizacijų bei konkurso dalyvių interesus, yra veiksmingai prisidėti prie viešųjų pirkimų politikos kūrimo ir prie viešųjų pirkimų teisę atitinkančio elgesio formavimosi bei tapimo įprastu, kad būtų skatinamas viešųjų išlaidų viešumas ir skaidrumas.

2. Tarnyba:

<…>

j) atidžiai stebi sutarčių, sudarytų užbaigus viešųjų pirkimų procedūrą, dalinius pakeitimus ir, vykdydama administracinę peržiūrą <…> bei laikydamasi specialioje teisės normoje įtvirtintų taisyklių, taip pat prižiūri jų vykdymą ir, be kita ko, imasi 153 straipsnio 1 dalies c punkte ir 175 straipsnyje nurodytų priemonių;

<…>“

23 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 197 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Šio įstatymo nuostatos taikomos sutartims, sudarytoms užbaigus [koncesijų] suteikimo arba viešųjų pirkimų procedūras, kurios buvo pradėtos po jo įsigaliojimo, konkurso procedūroms, pradėtoms po šios datos, taip pat su tuo susijusioms peržiūros procedūroms, kurių buvo prašoma, kurios buvo

pradėtos arba inicijuotos *ex officio*, įskaitant draugiško ginčų sprendimo procedūras. 139, 141, 142 straipsniai, 153 straipsnio 1 dalies c punktas ir 175 straipsnis taikomi galimybei nerengiant naujos viešųjų pirkimų procedūros iš dalies pakeisti sutartis, sudarytas užbaigus viešųjų pirkimų procedūras, kurios buvo pradėtos prieš įsigaliojant šiam įstatymui, ir sutarčių dalinių pakeitimų bei vykdymo priežiūrai; XXI skyriaus nuostatos taip pat taikomos peržiūros procedūroms, susijusioms su tokiomis sutartimis.“

Vyriausybės nutarimas 4/2011

24 *2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 4/2011 (I. 28) Korm. Rendelet* (Vyriausybės dekretas 4/2011 (I. 28) dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo 2007–2013 m. programavimo laikotarpio pagalbos naudojimo; toliau – Vyriausybės dekretas 4/2011) 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis aktas taikomas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo (išskyrus paramą pagal Europos teritorinio bendradarbiavimo programas) prisiimtiems ir vykdomiems įsipareigojimams (už atlygį arba skirtus subsidijuoti), jų vykdymo kontrolei, fiziniams, juridiniams asmenims ir subjektams, neturintiems juridinio asmens statuso, dalyvaujantiems naudojant jų lėšas, jas išmokant ir kontroliuojant, subsidijų pareiškėjams, gavėjams ir naudos gavėjams.“

25 Vyriausybės dekreto 4/2011 80 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Pagalbos gavėjas ir subjektai, dalyvaujantys išmokant pagalbą, tvarko atskiras sąskaitas dėl kiekvieno projekto, atskirai registruoja visus dokumentus, susijusius su projektu, ir saugo juos bent iki 2020 m. gruodžio 31 d.“

Civilinis kodeksas

26 *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (1959 m. Įstatymas Nr. IV, kuriuo nustatomas Civilinis kodeksas) 200 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Teisės normas pažeidžianti ar nuo jų nukrypstanti sutartis negalioja, nebent minėtose teisės normose numatytos kitos teisinės pasekmės.“

27 *Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény* (2013 m. Įstatymas Nr. V, kuriuo nustatomas Civilinis kodeksas) 6:95 straipsnyje numatyta:

„Teisės normas pažeidžianti ar nuo jų nukrypstanti sutartis negalioja, nebent minėtose teisės normose numatytos kitos teisinės pasekmės. Nedarant poveikio kitoms teisinėms sankcijoms, sutartis irgi negalioja, jeigu tai konkrečiai numatyta teisės normoje arba jos tikslas yra uždrausti teisines pasekmes, kurių siekiama atitinkama sutartimi.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-496/18

28 2005 m. rugsėjo 30 d. *Budapesti Közlekedési*, kaip perkančioji organizacija, *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbė konkursą, turėdama tikslą sudaryti viešojo pirkimo sutartį „dėl struktūrų judėjimo stebėjimo ir triukšmo bei vibracijos kontrolės pirmuoju Budapešto [(Vengrija)]

metro 4 linijos tiesimo etapu sistemos įsigijimo“; jos numatoma vertė viršijo Bendrijos ribas, be to, jai buvo skirta Europos Sąjungos finansinė parama. Sutartį nuspręsta sudaryti su įmonių grupe, kurią sudarė *Hungeod* ir *Sixense*.

29 2006 m. kovo 1 d. buvo pasirašyta viešojo pirkimo sutartis.

30 2009 m. spalio 5 d. susitariančiosios šalys nusprendė iš dalies pakeisti sutartį, remdamosi tuo, kad susiklostė nenumatytos aplinkybės. 2009 m. lapkričio 18 d. informacija apie šį dalinį pakeitimą buvo paskelbta *Közbeszerzési Értesítő* (*Viešųjų pirkimų oficialusis leidinys*).

31 2017 m. gegužės 29 d. Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininkas kreipėsi į Arbitražo komisiją, prašydamas, pirma, pripažinti, kad ieškovės pagrindinėje byloje padarė pažeidimą, nes iš dalies pakeitė sutartį, pažeisdamos 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 303 straipsnio 1 dalį, ir, antra, skirti joms baudas. Jis nurodė, kad apie pažeidimą sužinojo 2017 m. kovo 30 d. ir savo prašymui pagrįsti rėmėsi 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 153 straipsnio 3 dalimi ir 152 straipsnio 2 dalies a punktu.

32 2017 m. rugpjūčio 3 d. sprendime Arbitražo komisija pirmiausia nusprendė, kad šiuo atveju taikytinos 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo procedūrinės nuostatos, nes, nors šis įstatymas įsigaliojo tik 2015 m. lapkričio 1 d. ir iš esmės taikomas tik po šios datos sudarytoms sutartims, pagal jo 197 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pereinamojo laikotarpio nuostatas jis taikomas iki jo įsigaliojimo padarytų sutarčių dalinių pakeitimų kontrolei. Jis patikslino, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą sutartį įgyvendinamam projektui skirtas Sąjungos finansavimas, todėl pagal Vyriausybės dekreto 4/2011 80 straipsnio 3 dalį terminas *ex officio* inicijuoti procedūrą sueis 2020 m. gruodžio 31 d.

33 Išnagrinėjusi bylą iš esmės ir konstatavusi 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 303 straipsnio pažeidimą Arbitražo komisija įpareigojo *Budapesti Közlekedési* sumokėti 25 000 000 Vengrijos forintų (HUF) (maždaug 81 275 EUR) baudą ir solidariai *Hungeod* bei *Sixense* – 5 000 000 HUF (maždaug 16 255 EUR) baudą.

34 Ieškovės pagrindinėje byloje dėl Arbitražo komisijos sprendimo pareiškė ieškinį *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės teismas, Vengrija).

35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl reikalavimų, kylančių pagal Sąjungos teisę, visų pirma pagal teisinio saugumo principą, tuo atveju, kai pagal naują valstybės narės teisės aktą, kaip antai 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymą, dėl viešojo pirkimo sutarties, sudarytos iki šio įstatymo įsigaliojimo, priežiūros institucijai leidžiama savo iniciatyva, nepaisant to, kad suėjo ankstesniuose nacionalinės teisės aktuose numatyti naikinamieji terminai, pradėti tyrimą dėl pažeidimų viešųjų pirkimų srityje ir leisti Arbitražo komisijai nustatyti pažeidimą bei skirti sankciją.

36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, priešingai nei bylose, kuriose Teisingumo Teismas turėjo priimti sprendimą dėl terminų, per kuriuos galima pateikti skundą viešųjų pirkimų procedūrose, byla C-496/18 susijusi su priežiūros institucijos teise inicijuoti peržiūros procedūrą siekiant objektyvios teisių apsaugos. Jam kyla klausimas dėl Sąjungos teisės principų, kaip antai teisinio saugumo ar veiksmingumo principų, įgyvendinimo tokiomis aplinkybėmis.

37 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat daro nuorodą į Direktyvos 2014/25 99 straipsnio turinį ir klausia, ar šiuo atveju egzistuoja valstybėms narėms suteiktų įgaliojimų, susijusių su priežiūros institucijų prerogatyvomis, ribos ir ar Sąjungos teisės reikalavimai asmenų, suinteresuotų sudaryti konkrečią sutartį, apsaugos srityje taip pat galioja.

38 Jam kyla abejonių dėl 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 197 straipsnio 1 dalyje numatytos galimybės, kaip pereinamojo laikotarpio priemonės, kontroliuoti sutarčių dalinius pakeitimus, padarytus iki šio įstatymo įsigaliojimo, suderinamumo su Sąjungos teise.

39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl galimybės taikyti taisyklę, pagal kurią iš Sąjungos lėšų finansuojamo projekto atveju peržiūros terminas susijęs su dokumentų saugojimo terminu, nes ši taisyklė buvo įtvirtinta 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatyme.

40 Jam kyla abejonių, ar vertinant šiuos teisės klausimus svarbu žinoti teisines, reguliavimo, technines ar organizacines spragas arba kitas kliūtis, dėl kurių viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimas nebuvo tiriamas jo padarymo momentu.

41 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Direktyvos 2007/66 25 ir 27 konstatuojamosiose dalyse teisinio saugumo reikalavimas svarbus tik tais atvejais, kai peržiūra siekiama, kad būtų konstatuotas sutarties negaliojimas, o ne kai prašoma konstatuoti pažeidimą ir nubausti už jį.

42 Šiomis aplinkybėmis *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Chartijos] 41 straipsnio 1 dalis ir 47 straipsnis, Direktyvos [2007/66] 2, 25, 27 ir 36 konstatuojamosios dalys, Direktyvos [92/13] 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, taip pat atsižvelgiant į šias nuostatas teisinio saugumo principas, kaip bendrasis Sąjungos teisės principas, ir viešųjų pirkimų srityje prieinamų perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros procedūrų veiksmingumo ir greitumo reikalavimas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos, kiek tai susiję su viešojo pirkimo sutartimis, sudarytomis iki jų įsigaliojimo, suėjus naikinamiesiems peržiūros terminams, kurie ankstesniuose valstybės narės teisės aktuose nustatyti iki minėtų teisės aktų įsigaliojimo padarytų pažeidimų viešųjų pirkimų srityje tyrimui, bendrai leidžiama juose įsteigtai (priežiūros) institucijai, įgijusiai kompetenciją šiuo aspektu, kol nesuėjo naujuose teisės aktuose nustatytas terminas, savo iniciatyva pradėti procedūrą siekiant ištirti tam tikrą pažeidimą viešųjų pirkimų srityje ir nuspręsti dėl esmės, taigi ir pripažinti, kad padarytas pažeidimas, skirti sankciją viešųjų pirkimų srityje ir dėl to pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia bei taikyti to negaliojimo pasekmes?

2. Ar pagal valstybės narės teisę įsteigtų (priežiūros) institucijų, kurioms suteikta teisė savo iniciatyva nustatyti ir tirti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje ir kurių paskirtis yra viešojo intereso gynimas, teisei pradėti peržiūros procedūrą ir ją vykdyti gali būti taikomos pirmajame klausime nurodytos teisės normos ir principai ir kartu veiksmingai įgyvendinama (subjektyvi ir asmeninė) teisė pateikti skundą, kurią turi viešųjų pirkimų sutarties sudarymu suinteresuoti asmenys?

3. Ar Direktyvos [2014/25] 99 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad priimdama naują įstatymą valstybė narė, siekdama apsaugoti Sąjungos finansinius interesus viešųjų pirkimų srityje, gali bendrai leisti (priežiūros) institucijoms, kurioms pagal valstybės narės teisės sistemą suteikta teisė savo iniciatyva nustatyti ir tirti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje ir kurių funkcija yra ginti viešąjį interesą, tirti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje, padarytus iki šio naujo įstatymo įsigaliojimo, taip pat pradėti ir vykdyti procedūrą, nepaisant to, kad ankstesniuose teisės aktuose nustatyti naikinamieji terminai jau suėjo?

4. Ar, siekiant įvertinti pirmajame ir trečiajame klausimuose aprašytos (priežiūros) institucijoms suteiktos teisės vykdyti tyrimą atitiktį Sąjungos teisei atsižvelgiant į pirmajame klausime nurodytas teisės normas ir principus, kokios nors reikšmės turi teisinės, reguliavimo, techninės arba organizacinės spragos ar kitokio pobūdžio kliūtys, dėl kurių pažeidimas viešųjų pirkimų srityje nebuvo tiriamas tuo momentu, kai jis buvo padarytas?

5. Ar [Chartijos] 41 straipsnio 1 dalis ir 47 straipsnis, Direktyvos [2007/66] 2, 25, 27 ir 36 konstatuojamosios dalys, Direktyvos [92/13] 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, taip pat atsižvelgiant į šias nuostatas teisinio saugumo principas, kaip bendrasis Sąjungos teisės principas, viešųjų pirkimų srityje prieinamų perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros procedūrų veiksmingumo ir

greitumo reikalavimas ir proporcingumo principas turi būti aiškinami taip, kad net jei atsižvelgiant į šiuos principus gali būti laikoma, kad pirmuose keturiuose klausimuose nurodyta teisė gali būti suteikiama (priežiūros) institucijoms, kurioms pagal valstybės narės teisę suteikta teisė savo iniciatyva tirti ir nustatyti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje ir kurių funkcija yra ginti viešąjį interesą, nacionalinis teismas gali vertinti tarp pažeidimo padarymo, anksčiau nustatyto naikinamojo termino vykdyti peržiūrą suėjimo ir pažeidimo tyrimo procedūros pradžios praėjusio laiko tarpo pagrįstumą ir proporcingumą ir tuo remdamasis padaryti išvadą, kad to teisinė pasekmė yra ginčijamo administracinio sprendimo negaliojimas ar kita valstybės narės teisėje nustatyta pasekmė?“

Byla C-497/18

43 2009 m. sausio 3 d. *Budapesti Közlekedési*, kaip perkančioji organizacija, *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbė konkursą, turėdama tikslą sudaryti viešojo pirkimo sutartį „dėl paslaugų, kurioms reikalingos DBR projekto valdymo ekspertinės žinios pirmuoju Budapešto metro 4 linijos tiesimo etapu, teikimo. 7-oji dalis: Rizikos valdymo ekspertas“; jos numatoma vertė viršijo Bendrijos ribas, be to, buvo skirta Sąjungos finansinė parama. Sutartį buvo nuspręsta sudaryti su Jungtinėje Karalystėje įsteigta *Matrics Consults Ltd*.

44 2009 m. gegužės 14 d. buvo pasirašyta viešojo pirkimo sutartis. 2011 m. lapkričio 16 d. *Budapesti Közlekedési* ją nutraukė nuo 2011 m. gruodžio 31 d.

45 2017 m. gegužės 30 d. Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininkas kreipėsi į Arbitražo komisiją, prašydamas, pirma, konstatuoti, kad *Budapesti Közlekedési* ir *Matrics Consults* padarė pažeidimų, ir, antra, skirti joms baudas. Jis konstatavo, kad nors sutarties šalys jos raštu iš dalies nepakeitė, jos savo veiksmais apmokant sąskaitas faktūras ir išrašant vykdymo sertifikatus nesilaikė pasiūlymo pateikimo momentu nustatytų ir į šią sutartį įtrauktų mokėjimo sąlygų, todėl šie neatitikimai turėjo būti laikomi sutarties daliniu pakeitimu. Taigi, Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininko teigimu, šios šalys pažeidė 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 303 straipsnio 1 dalį. Jis nurodė, kad apie pažeidimą sužinojo 2017 m. kovo 31 d.; daroma prielaida, kad pažeidimas buvo padarytas 2010 m. vasario 8 d.

46 2017 m. rugpjūčio 18 d. sprendime Arbitražo komisija pirmiausia nusprendė, kad šiuo atveju taikytinos 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo procedūrinės nuostatos, nes, nors šis įstatymas įsigaliojo tik 2015 m. lapkričio 1 d., ir iš esmės susijęs tik su po šios datos sudarytomis sutartimis, pagal jo 197 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas pereinamojo laikotarpio nuostatas jis taikomas sutarčių dalinių pakeitimų, padarytų iki jo įsigaliojimo, kontrolei.

47 Iš esmės konstatavusi 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 303 straipsnio pažeidimą Arbitražo komisija skyrė *Budapesti Közlekedési* 27 000 000 HUF (maždaug 88 938 EUR) baudą, o *Matrics Consults* – 13 000 000 HUF (maždaug 42 822 EUR) baudą.

48 *Budapesti Közlekedési* ir *Matrics Consults* pareiškė ieškinį dėl šio Arbitražo komisijos sprendimo *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės teismas).

49 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia panašių argumentų, kokie buvo suformuluoti byloje C-496/18 ir išdėstyti šio sprendimo 35–41 punktuose.

50 Šiomis aplinkybėmis *Fővárosi Törvényszék* (Sostinės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Chartijos] 41 straipsnio 1 dalis ir 47 straipsnis, Direktyvos [2007/66] 2, 25, 27 ir 36 konstatuojamosios dalys, Direktyvos [89/665] 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, taip pat atsižvelgiant į šias nuostatas teisinio saugumo principas, kaip bendrasis Sąjungos teisės principas, ir viešųjų

pirkimų srityje prieinamų perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros procedūrų veiksmingumo ir greitumo reikalavimas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos, kiek tai susiję su viešojo pirkimo sutartimis, sudarytomis iki jų įsigaliojimo, suėjus naikinamiesiems peržiūros terminams, kurie ankstesniuose valstybės narės teisės aktuose nustatyti iki minėtų teisės aktų įsigaliojimo padarytų pažeidimų viešųjų pirkimų srityje tyrimui, bendrai leidžiama juose įsteigtai (priežiūros) institucijai, įgijusiai kompetenciją šiuo aspektu, kol nesuėjo naujuose teisės aktuose nustatytas terminas, savo iniciatyva pradėti procedūrą siekiant ištirti tam tikrą pažeidimą viešųjų pirkimų srityje ir nuspręsti dėl esmės, taigi ir pripažinti, kad padarytas pažeidimas, skirti sankciją viešųjų pirkimų srityje ir dėl to pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia bei taikyti to negaliojimo pasekmes?

2. Ar pagal valstybės narės teisę įsteigtų (priežiūros) institucijų, kurių paskirtis yra viešojo intereso gynimas ir kurioms suteikta teisė savo iniciatyva tirti ir nustatyti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje, teisei pradėti peržiūros procedūrą ir ją vykdyti gali būti taikomos pirmajame klausime nurodytos teisės normos ir principai ir kartu veiksmingai įgyvendinama (subjektyvi ir asmeninė) teisė pateikti skundą, kurią turi viešųjų pirkimų sutarties sudarymu suinteresuoti asmenys?

3. Ar Direktyvos [2014/24] 83 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad priimdama naują įstatymą valstybė narė, siekdama apsaugoti Sąjungos finansinius interesus viešųjų pirkimų srityje, gali bendrai leisti (priežiūros) institucijoms, kurioms pagal valstybės narės teisės sistemą suteikta teisė savo iniciatyva nustatyti ir tirti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje ir kurių funkcija yra ginti viešąjį interesą, tirti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje, padarytus iki minėto įstatymo įsigaliojimo, taip pat pradėti ir vykdyti procedūrą, nepaisant to, kad ankstesniuose teisės aktuose nustatyti naikinamieji terminai jau suėjo?

4. Ar, siekiant įvertinti pirmajame ir trečiajame klausimuose aprašytos (priežiūros) institucijoms suteiktos teisės vykdyti tyrimą atitiktį Sąjungos teisei atsižvelgiant į pirmajame klausime nurodytas teisės normas ir principus, kokios nors reikšmės turi teisinės, reguliavimo, techninės ar organizacinės spragos ar kitokio pobūdžio kliūtys, dėl kurių pažeidimas viešųjų pirkimų srityje nebuvo tiriamas tuo momentu, kai jis buvo padarytas?

5. Ar [Chartijos] 41 straipsnio 1 dalis ir 47 straipsnis, Direktyvos [2007/66] 2, 25, 27 ir 36 konstatuojamosios dalys, Direktyvos [89/665] 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, taip pat atsižvelgiant į šias nuostatas teisinio saugumo principas, kaip bendrasis Sąjungos teisės principas, viešųjų pirkimų srityje prieinamų perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros procedūrų veiksmingumo ir greitumo reikalavimas ir proporcingumo principas turi būti aiškinami taip, kad, net jei atsižvelgiant į šiuos principus gali būti laikoma, kad pirmuose keturiuose klausimuose nurodyta teisė gali būti suteikiama (priežiūros) institucijoms, kurioms pagal valstybės narės teisę suteikta teisė savo iniciatyva tirti ir nustatyti pažeidimus viešųjų pirkimų srityje ir kurių funkcija yra ginti viešąjį interesą, nacionalinis teismas gali vertinti tarp pažeidimo padarymo, anksčiau nustatyto naikinamojo termino vykdyti peržiūrą suėjimo ir pažeidimo tyrimo procedūros pradžios praėjusio laiko tarpo pagrįstumą ir proporcingumą ir tuo remdamasis padaryti išvadą, kad to teisinė pasekmė yra ginčijamo administracinio sprendimo negaliojimas ar kita valstybės narės teisėje nustatyta pasekmė?“

51 2018 m. rugsėjo 18 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-496/18 ir C-497/18 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

Dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo

52 Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininkas ir Vengrijos vyriausybė mano, kad prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtini, nes pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės aktų nuostatos, konkrečiai 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 303 straipsnis ir 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 197 straipsnis, nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį.

53 Šiuo klausimu primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytą teisinį pagrindą ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Iš tiesų, jei šie klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 17 d. Sprendimo *Comida paralela 12*, C-579/18, EU:C:2019:875, 18 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

54 Taigi tik nagrinėjantys bylą nacionaliniai teismai, atsakingi už sprendimo priėmimą, atsižvelgdami į konkrečios bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jiems būtinas prejudicinis sprendimas, kad galėtų priimti savo sprendimą, ir Teisingumo Teismui teikiamų klausimų svarbą (2019 m. spalio 17 d. Sprendimo *Comida paralela 12*, C-579/18, EU:C:2019:875, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

55 Vis dėlto, jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus, jis gali atmesti prašymą priimti prejudicinį sprendimą kaip nepriimtiną (2019 m. spalio 17 d. Sprendimo *Comida paralela 12*, C-579/18, EU:C:2019:875, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

56 Nagrinėjamu atveju savo prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar pagal įvairias Sąjungos teisės nuostatas, t. y. pagal Chartiją, direktyvas 89/665 ir 92/13, susijusias su peržiūros procedūromis viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo srityje, arba direktyvas 2014/24 ir 2014/25, susijusias su viešųjų pirkimų sutarčių sudarymu, taip pat tam tikrus bendruosius šios teisės principus, be kita ko, teisinio saugumo ir proporcingumo principus, draudžiama Vengrijos teisės aktuose numatyta galimybė leisti nacionalinei priežiūros institucijai savo iniciatyva, galiojant naujam įstatymui, pradėti viešojo pirkimo sutarties dalinio pakeitimo peržiūros procedūrą tam, kad šios sutarties šalims priežiūros institucija paskirtų sankcijas ir kad prireikus nacionalinis teismas šiuos dalinius pakeitimus pripažintų negaliojančiais.

57 Iš sprendimų dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad sutartys, kuriose buvo padaryti pagrindinėse bylose nagrinėjami daliniai pakeitimai, jų sudarymo dieną pateko į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes su viešųjų pirkimų, dėl kurių jos buvo sudarytos, sumos viršijo atitinkamuose Sąjungos teisės aktuose nustatytas ribas.

58 Be to, iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ypač būtina išsiaiškinti, ar pagal jo nurodytas direktyvas ar bendruosius Sąjungos teisės principus draudžiama tokia *ex officio* procedūra, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje.

59 Galiausiai iš jokios Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos negalima daryti prielaidos, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinių bylų faktais ar dalyku arba kad Teisingumo Teismas neturi būtinos informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, kad naudingai atsakytų į pateiktus klausimus.

60 Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra priimtini.

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

61 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, sprendimas pagrindinėse bylose sprendimas priklauso nuo to, ar pagal šio sprendimo 56 punkte minėtas direktyvas ir bendruosius Sąjungos teisės principus draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias nacionalinė priežiūros institucija gali *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą dėl viešųjų pirkimų sutarčių dalinių pakeitimų, net jei šie daliniai pakeitimai buvo padaryti galiojant ankstesniems teisės aktams ir juose numatytas naikinamasis terminas jau buvo pasibaigęs tą dieną, kai buvo *ex officio* inicijuota procedūra.

62 Visų pirma reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos Chartijos nuostatos nėra reikšmingos nagrinėjant pagrindines bylas.

63 Iš tiesų, viena vertus, iš Chartijos 41 straipsnio formuluotės aiškiai matyti, kad jis skirtas ne valstybėms narėms, o tik Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Cicala*, C-482/10, EU:C:2011:868, 28 punktą ir 2017 m. kovo 9 d. Sprendimo *Doux*, C-141/15, EU:C:2017:188, 60 punktą).

64 Kita vertus, reikia priminti, kad kai valstybės narės nustato kreipimosi į teismą procesines normas, skirtas apsaugoti teisėms, kurias Sąjungos teisė suteikia kandidatams ir konkurso dalyviams, patyrusiems žalos dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų, jos turi užtikrinti, kad nebūtų pažeistos Sąjungos teisėje asmenims suteikiamos teisės, ypač Chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir į nešališką teismą (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Star Storage ir kt.*, C-439/14 ir C-488/14, EU:C:2016:688, 43–45 punktus; taip pat 2019 m. vasario 14 d. Nutarties *Cooperativa Animazione Valdocco*, C-54/18, EU:C:2019:118, 30 punktą).

65 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad peržiūros *ex officio* dėl viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimų procedūra pažeistų teisę į veiksmingą teisinę gynybą arba teisę kreiptis į nešališką teismą.

66 Antra, kadangi prejudiciniai klausimai susipina įvairiais aspektais, jie turi būti pergrupuoti ir performuluoti, siekiant pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kuo tikslesnius atsakymus.

67 Taigi reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirma, savo antraisiais klausimais iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2007/66 25 ir 27 konstatuojamąsias dalis, Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 3 dalis, Direktyvos 92/13 1 straipsnio 1 ir 3 dalis, Direktyvos 2014/24 83 straipsnio 1 ir 2 dalis bei Direktyvos 2014/25 99 straipsnio 1 ir 2 dalis valstybės narės įpareigojamos, ar joms draudžiama priimti teisės aktus, pagal kuriuos priežiūros institucija, remdamasi Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais, gali *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą tam, kad patikrintų, ar buvo padaryta viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimų; antra, savo pirmaisiais, trečiaisiais ir ketvirtaisiais klausimais jis siekia išsiaiškinti, ar pagal bendrąjį teisinio saugumo principą draudžiama, kiek tai susiję su priežiūros institucijos *ex officio* inicijuota peržiūros procedūra, grindžiama Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais siekiant patikrinti viešojo pirkimo sutarčių dalinių pakeitimų teisėtumą, nacionalinės teisės akte nustatyti įpareigojimą atlikti tokią procedūrą per jame nustatytą naikinamąjį terminą, nors anksčiau galiojusiame teisės akte, taikytame šių dalinių pakeitimų dieną, numatytas naikinamasis terminas jau suėjo; ir, trečia, savo penktaisiais klausimais jis siekia išsiaiškinti, ar tuo atveju, jei į pirmuosius, trečiuosius ir ketvirtuosius klausimus būtų atsakyta neigiamai, pagal proporcingumo principą draudžiama nacionaliniam teismui vertinti tarp pažeidimo padarymo, anksčiau nustatyto naikinamojo termino vykdyti peržiūros

procedūrą suėjimo ir pažeidimo tyrimo procedūros pradžios praėjusio laiko tarpo pagrįstumą ir proporcingumą ir padaryti išvadą dėl ginčijamo administracinio sprendimo galiojimo arba kitų valstybės narės teisėje nustatytų teisinių pasekmių.

Dėl antrųjų klausimų

68 Antraisiais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2007/66 25 ir 27 konstatuojamąsias dalis, Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 3 dalis, Direktyvos 92/13 1 straipsnio 1 ir 3 dalis, Direktyvos 2014/24 83 straipsnio 1 ir 2 dalis bei Direktyvos 2014/25 99 straipsnio 1 ir 2 dalis valstybės narės įpareigojamos, ar joms draudžiama priimti teisės aktus, pagal kuriuos priežiūros institucija, remdamasi Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais, gali *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą tam, kad patikrintų, ar buvo padaryta viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimų.

69 Pirma, nors Vengrijos vyriausybė teigia, kad Sąjungos akto konstatuojamosios dalys nėra privalomos, reikia priminti, kad akto rezoliucinė dalis yra neatsiejamai susijusi su motyvuojamąja, todėl jį aiškinant reikia atsižvelgti į jo priėmimo motyvus (2000 m. birželio 27 d. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-404/97, EU:C:2000:345, 41 punktas ir 2019 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *Consorzio Tutela Aceto Balsamico di Modena*, C-432/18, EU:C:2019:1045, 29 punktas).

70 Darytina išvada, kad Direktyva 2007/66 turi būti aiškinama atsižvelgiant į jos 25 ir 27 konstatuojamąsias dalis.

71 Antra, reikia pažymėti, kad iš tiesų direktyvose 89/665 ir 92/13, ypač jų 1 straipsnio 3 dalyje, tik numatyta, jog valstybės narės užtikrina, kad bet kuris asmuo, kuris yra arba buvo suinteresuotas sudaryti konkrečią sutartį arba kuriam buvo padaryta ar galėjo būti padaryta žala dėl tariamo pažeidimo, galėtų pasinaudoti peržiūros procedūromis (šiuo klausimu žr. 2010 m. spalio 21 d. Sprendimo *Symvoulio Apochetefseon Lefkosias*, C-570/08, EU:C:2010:621, 37 punktą).

72 Iš tiesų šiomis nuostatomis siekiama apsaugoti ūkio subjektus nuo perkančiosios organizacijos savivalės ir užtikrinti, kad visose valstybėse narėse egzistuotų veiksmingi peržiūros mechanizmai, kad būtų garantuotas veiksmingas Sąjungos taisyklių viešojo pirkimo sutarčių sudarymo srityje taikymas, ypač tame etape, kai pažeidimus dar galima ištaisyti (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Star Storage ir kt.*, C-439/14 ir C-488/14, EU:C:2016:688, 41 punktą).

73 Vis dėlto, nors direktyvose 89/665 ir 92/13 įtvirtinta, kad turi būti numatytos teisių gynimo priemonės, kuriomis gali pasinaudoti įmonės, kurios yra arba buvo suinteresuotos sudaryti konkrečią sutartį ir kurioms dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta ar gali būti padaryta žala, Direktyvos 89/665 1 straipsnio 3 dalis ir Direktyvos 92/13 1 straipsnio 3 dalis, kaip savo išvados 63 punkte pažymėjo generalinis advokatas, negali būti laikomos tokiomis, kuriomis atliekamas visiškas suderinimas, todėl numatančiomis visas galimas teisių gynimo priemones viešųjų pirkimų srityje.

74 Taigi šios nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jomis nei įpareigojama, nei draudžiama valstybėms narėms numatyti nacionalinėms priežiūros institucijoms peržiūros galimybę, kad jos, siekdamos užtikrinti Sąjungos finansinių interesų apsaugą, galėtų imtis priemonių viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimams konstatuoti.

75 Nei Direktyvos 2007/66 25 ir 27 konstatuojamosios dalys, nei jos 1 ir 2 straipsniai, kuriais į Direktyvą 89/665 ir Direktyvą 92/13 buvo įterptas 2d straipsnis, nepaneigia tokio aiškinimo.

76 Iš tiesų numatydami, jog iš esmės valstybės narės užtikrina, kad nuo perkančiojo subjekto nepriklausoma peržiūros institucija pripažintų sutartį negaliojančia, Direktyvos 89/665 2d straipsnis ir Direktyvos 92/13 2d straipsnis tik sustiprina peržiūros, kurią valstybės narės turi užtikrinti pagal šias direktyvas, poveikį, t. y. peržiūros galimybę įmonėms, kurios yra arba buvo suinteresuotos, kad su jomis būtų sudaryta konkreti sutartis, ir kurios dėl tariamo pažeidimo patyrė ar galėjo patirti žalos.

77 Trečia, reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2014/24 83 straipsnio ir Direktyvos 2014/25 99 straipsnio, kurie suformuluoti identiškai, negalima aiškinti nei kaip nustatančių, nei kaip draudžiančių valstybėms narėms numatyti tokią *ex officio* peržiūros siekiant viešojo intereso tvarką, kokia nagrinėjama pagrindinėse bylose.

78 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2014/24 83 straipsnis ir Direktyvos 2014/25 99 straipsnis, paaiškinti atitinkamai pirmosios direktyvos 121 ir 122 konstatuojamosiose dalyse ir antrosios direktyvos – 127 ir 128 konstatuojamosiose dalyse, yra kiekvienos iš šių direktyvų IV antraštinėje dalyje „Valdymas“.

79 Direktyvos 2014/24 121 konstatuojamojoje dalyje ir Direktyvos 2014/25 127 konstatuojamojoje dalyje tik nurodyta, kad šiomis nuostatomis siekiama „susidaryti bendrą vaizdą apie nacionalinės viešųjų pirkimų politikos galimas struktūrines problemas ir bendrus modelius, kad būtų galima tikslingiau spręsti galimas konkrečias problemas“.

80 Direktyvos 2014/24 122 konstatuojamojoje dalyje ir Direktyvos 2014/25 128 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad direktyvose 89/665 ir 92/13 nustatytoms peržiūros procedūroms direktyvos 2014/24 ir 2014/25 neturėtų daryti poveikio. Jose taip pat nurodyta, kad piliečiai, suinteresuotieji asmenys, kiti asmenys ar organizacijos, kurie negali naudotis peržiūros procedūromis, vis dėlto kaip mokesčių mokėtojai turi teisėtą interesą tikėtis patikimų pirkimo procedūrų, todėl jiems turėtų būti suteikta galimybė apie direktyvų 2014/24 ir 2014/25 galimus pažeidimus kompetentingai institucijai ar struktūroms pranešti kitomis priemonėmis, nei naudojantis peržiūros sistema, įtvirtinta direktyvose 89/665 ir 92/13, ar dalyvaujant teismo procesuose kaip šalys.

81 Atsižvelgiant į tai, Direktyvos 2014/24 83 straipsnio ir Direktyvos 2014/25 99 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad siekdamos veiksmingai užtikrinti tinkamą ir veiksmingą šių direktyvų įgyvendinimą valstybės narės užtikrina, kad bent šiuose straipsniuose nustatytas užduotis vykdytų viena ar daugiau valdžios institucijų, įstaigų ar struktūrų, o jų 2 dalyje nustatyta, jog valstybės narės užtikrina, kad būtų stebima, kaip taikomos viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisyklės.

82 Taigi šiose nuostatose įtvirtinti minimalūs reikalavimai, kuriais valstybės narės įpareigojamos numatyti tvarką, leidžiančią kontroliuoti, kaip taikomos taisyklės, susijusios su viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūromis.

83 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad šiomis nuostatomis valstybėms narėms nedraudžiama numatyti nacionalinių priežiūros institucijų galimybės *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrų, leidžiančių joms, siekiant užtikrinti Sąjungos finansinių interesų viešųjų pirkimų srityje apsaugą, konstatuoti viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimus. Atvirkščiai, kaip savo išvados 72 ir 73 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, tokio pobūdžio procedūra yra viena iš galimų naujo vaidmens, priskirto nacionalinėms priežiūros institucijoms pagal Direktyvos 2014/24 83 straipsnį ir Direktyvos 2014/25 99 straipsnį, išraiškų.

84 Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad šio sprendimo 69–83 punktuose nagrinėtos įvairios nuostatos ir konstatuojamosios dalys nei įpareigoja, nei draudžia valstybėms narėms leisti priežiūros institucijai, remiantis Sąjungos finansinių interesų viešųjų pirkimų srityje motyvais, *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą, kad būtų patikrinta, ar buvo padaryta viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimų.

85 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad jei tokia *ex officio* peržiūros procedūra numatyta, ji patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes viešojo pirkimo sutartys, kurios yra tokios peržiūros dalykas, patenka į viešųjų pirkimų direktyvų materialinę taikymo sritį.

86 Vadinasi, vykdant tokią *ex officio* peržiūros procedūrą turi būti laikomasi Sąjungos teisės, įskaitant bendruosius šios teisės principus, tarp kurių yra bendrasis teisinio saugumo principas.

87 Taigi į pateiktus antruosius klausimus reikia atsakyti: Direktyvos 2007/66 25 ir 27 konstatuojamosios dalys, Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, Direktyvos 92/13 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, Direktyvos 2014/24 83 straipsnio 1 ir 2 dalys bei Direktyvos 2014/25 99 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad valstybės narės nei įpareigojamos, nei joms draudžiama priimti teisės aktus, pagal kuriuos priežiūros institucija, remdamasi Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais, gali *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą tam, kad patikrintų, ar buvo padaryta viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimų. Vis dėlto, jei tokia procedūra numatyta, ji patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes viešojo pirkimo sutartys, kurios yra tokios peržiūros dalykas, patenka į viešųjų pirkimų direktyvų materialinę taikymo sritį, todėl ją vykdant turi būti laikomasi šios teisės, įskaitant jos bendruosius principus, tarp kurių yra bendrasis teisinio saugumo principas.

Dėl pirmųjų, trečiųjų ir ketvirtųjų klausimų

88 Pirmaisiais, trečiaisiais ir ketvirtaisiais prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal bendrąjį teisinio saugumo principą draudžiama, kiek tai susiję su priežiūros institucijos *ex officio* inicijuota peržiūros procedūra, grindžiama Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais siekiant patikrinti viešojo pirkimo sutarčių dalinių pakeitimų teisėtumą, naujame nacionalinės teisės akte nustatyti įpareigojimą atlikti tokią procedūrą per jame nustatytą naikinamąjį terminą, nors anksčiau galiojusiame teisės akte, taikytame šių dalinių pakeitimų dieną, numatytas naikinamasis terminas jau suėjo.

89 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Sąjungos teisę draudžiami tik esminiai viešojo pirkimo sutarties pakeitimai, kurie atitinka viešojo pirkimo sutarties sąlygų pakeitimus jos galiojimo laikotarpiu, reiškiančius naujos sutarties sudarymą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2014/24, jeigu jie numato iš esmės skirtingas sąlygas, nei nustatytosios pradinėje sutartyje, ir taip parodo šalių valią sudaryti naują susitarimą dėl esminių tokios sutarties sąlygų (šiuo klausimu žr. 2008 m. birželio 19 d. Sprendimo *pressetext Nachrichtenagentur*, C-454/06, EU:C:2008:351, 34 punktą ir 2010 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-160/08, EU:C:2010:230, 99 punktą).

90 Reikia pažymėti, kad nors teisinio saugumo principo pagal Sąjungos teisę privalo laikytis kiekviena nacionalinė valdžios institucija, tai galioja tik tada, kai ji taiko Sąjungos teisę (2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *ASM Brescia*, C-347/06, EU:C:2008:416, 65 punktas ir 2019 m. kovo 21 d. Sprendimo *Unareti*, C-702/17, EU:C:2019:233, 34 punktas).

91 Kaip matyti iš šio sprendimo 85 punkto, kai nacionalinė priežiūros institucija *ex officio* inicijuoja peržiūros procedūrą dėl vykdant sutartį padarytų viešojo pirkimo sutarties, kuriai taikomi Sąjungos teisės aktai viešųjų pirkimų srityje, pakeitimų, tokiai peržiūrai taip pat taikoma Sąjungos teisė.

92 Taigi būtina išnagrinėti, ar tokia *ex officio* inicijuota peržiūra siekiant, kad būtų skirta sankcija kontrahentams, neteisėtai iš dalies pakeitusiems juos saistančią sutartį, ar net pasiekti, kad dėl šios priežasties būtų konstatuota, jog ši sutartis negalioja, atitinka teisinio saugumo principą, kai pagal tą procedūrą patikslinančius naujus nacionalinės teisės aktus leidžiama atnaujinti naikinamuosius terminus dėl padarytų dalinių pakeitimų, nors jie buvo atlikti pagal ankstesnį įstatymą ir jame numatytas naikinamasis terminas jau buvo suėjęs tą dieną, kai *ex officio* inicijuota procedūra.

93 Pagal teisinio saugumo principą reikalaujama, kad teisės aktai, ypač tie, kurie fiziniams asmenims ir įmonėms sukelia nepalankių pasekmių, būtų aiškūs, tikslūs ir būtų galima numatyti jų poveikį (2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *ASM Brescia*, C-347/06, EU:C:2008:416, 69 punktas ir 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *X-Steuerberatungsgesellschaft*, C-342/14, EU:C:2015:827, 59 punktas).

94 Taip pat svarbu priminti, kad nors teisinio saugumo principas draudžia, kad teisės aktai būtų taikomi atgaline data, t. y. iki jų įsigaliojimo susiklosčiusiai padėčiai, ir neatsižvelgiant į palankias arba nepalankias pasekmes, kurias toks taikymas galėtų sukelti suinteresuotajam asmeniui, tas pats principas reikalauja, kad visos faktinės situacijos paprastai, jei nėra aiškiai nurodyta kitaip, būtų įvertintos pagal tuo metu galiojusias teisės normas, taigi naujasis teisės aktas yra skirtas tik ateičiai ir taikomas, išskyrus leidžiančias nukrypti nuostatas, pagal ankstesnį įstatymą susiklosčiusių situacijų būsimoms pasekmėms (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *A2A*, C-89/14, EU:C:2015:537, 37 punktą ir 2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 55 punktą).

95 Be to, konkrečiai kalbant apie naikinamuosius terminus, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad, siekiant įgyvendinti jo funkciją užtikrinti teisinį saugumą, jie turi būti nustatyti iš anksto (šiuo klausimu žr. 1970 m. liepos 15 d. Sprendimo *ACF Chemiefarma / Komisija*, 41/69, EU:C:1970:71, 19 punktą ir 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Ze Fu Fleischhandel ir Vion Trading*, C-201/10 ir C-202/10, EU:C:2011:282, 52 punktą) ir turi būti pakankamai numatomi (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Ze Fu Fleischhandel ir Vion Trading*, C-201/10 ir C-202/10, EU:C:2011:282, 34 punktą ir 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Cruz & Companhia*, C-341/13, EU:C:2014:2230, 58 punktą).

96 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamų viešojo pirkimo sutarčių dalinio pakeitimo datas, buvo taikomas 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 327 straipsnio 2 dalies a punktas. Tačiau terminas, šioje nuostatoje suteiktas Viešųjų pirkimų tarybos pirmininkui dėl šių pakeitimų *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą Arbitražo komisijoje, jau buvo suėjęs prieš kelerius metus iki 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo įsigaliojimo dienos, o tai turės patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

97 Taigi, kadangi 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymo 197 straipsnio 1 dalyje leidžiama *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūras dėl viešojo pirkimo sutarčių dalinių pakeitimų, dėl kurių buvo suėjęs terminas pagal šiems pakeitimams taikomas atitinkamas 2003 m. Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, ja siekiama ne apimti esamas teisines situacijas, bet ji yra atgaline data galiojanti nuostata.

98 Iš tiesų, kaip pažymėjo *Budapesti Közlekedési* ir Komisija, šiuo teisės aktu leidžiama kompetentingai valdžios institucijai inicijuojant tokią procedūrą atnaujinti naikinamuosius terminus, nors jie buvo suėję pagal ankstesnį teisės aktą.

99 Žinoma, pagal Sąjungos teisę išimtiniais atvejais pripažįstama, kad teisės aktas galioja atgaline data, kai to reikalauja siekiamas tikslas ir tinkamai paisoma suinteresuotųjų asmenų teisėtų lūkesčių (šiuo klausimu žr. 2004 m. liepos 15 d. Sprendimo *Gerekens ir Procola*, C-459/02, EU:C:2004:454, 24 punktą).

100 Vis dėlto pagal teisėtų lūkesčių apsaugos principą draudžiama nacionalinės teisės aktų pakeitimais leisti nacionalinei priežiūros institucijai inicijuoti peržiūros procedūrą, kai yra suėjęs ankstesniame teisės akte, taikytiname šių pakeitimų atlikimo dieną, nustatytas naikinamasis terminas.

101 Galiausiai šio sprendimo 90–100 punktuose išdėstytų argumentų negali paneigti tai, kad 2015 m. Viešųjų pirkimų įstatymu siekiama užtikrinti Sąjungos finansinių interesų apsaugą viešųjų pirkimų srityje ir pašalinti dėl ankstesnių teisės aktų taikymo atsiradusias teisines, technines ar organizacines spragas.

102 Taigi į pirmąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti: pagal bendrąjį teisinio saugumo principą draudžiama, kiek tai susiję su priežiūros institucijos *ex officio* inicijuota peržiūros procedūra, grindžiama Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais siekiant patikrinti viešojo pirkimo sutarčių dalinių pakeitimų teisėtumą, naujame nacionalinės teisės akte nustatyti įpareigojimą atlikti tokią procedūrą per jame nustatytą naikinamąjį terminą, nors anksčiau galiojusiame teisės akte, taikytame šių dalinių pakeitimų atlikimo dieną, numatytas naikinamasis terminas jau suėjo.

Dėl penktųjų klausimų

103 Penktaisiais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tuo atveju, jei į pirmuosius, trečiuosius ir ketvirtuosius klausimus būtų atsakyta neigiamai, pagal proporcingumo principą draudžiama nacionaliniam teismui vertinti tarp pažeidimo padarymo, anksčiau nustatyto naikinamojo termino vykdyti peržiūros procedūrą suėjimo ir pažeidimo tyrimo procedūros pradžios praėjusio laiko tarpo pagrįstumą ir proporcingumą ir padaryti išvadą, dėl ginčijamo administracinio sprendimo galiojimo arba kitų valstybės narės teisėje nustatytų teisinių pasekmių.

104 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmuosius, trečiuosius ir ketvirtuosius klausimus, į penktuosius klausimus atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

105 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, 25 ir 27 konstatuojamosios dalys, 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, iš dalies pakeistos Direktyva 2007/66, 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, 1992 m. vasario 25 d. Tarybos direktyvos 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo, iš dalies pakeistos Direktyva 2007/66, 1 straipsnio 1 ir 3 dalys, 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, 83 straipsnio 1 ir 2 dalys bei 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB, 99 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad valstybės narės nei įpareigojamos, nei joms draudžiama priimti teisės aktus, pagal kuriuos priežiūros institucija, remdamasi Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais, gali *ex officio* inicijuoti peržiūros procedūrą tam, kad patikrintų, ar buvo padaryta viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimų. Vis dėlto, jei tokia procedūra numatyta, ji patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, nes viešojo pirkimo sutartys, kurios yra tokios peržiūros dalykas, patenka į viešųjų pirkimų direktyvų materialinę taikymo sritį, todėl ją vykdant turi būti laikomasi šios teisės, įskaitant jos bendruosius principus, tarp kurių yra bendrasis teisinio saugumo principas.

2. Pagal bendrąjį teisinio saugumo principą draudžiama, kiek tai susiję su priežiūros institucijos *ex officio* inicijuota peržiūros procedūra, grindžiama Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugos motyvais siekiant patikrinti viešojo pirkimo sutarčių dalinių pakeitimų teisėtumą, naujame nacionalinės teisės akte nustatyti įpareigojimą atlikti tokią procedūrą per jame nustatytą naikinamąjį terminą, nors anksčiau galiojusiame teisės akte, taikytame šių dalinių pakeitimų dieną, numatytas naikinamasis terminas jau suėjo.

Parašai.